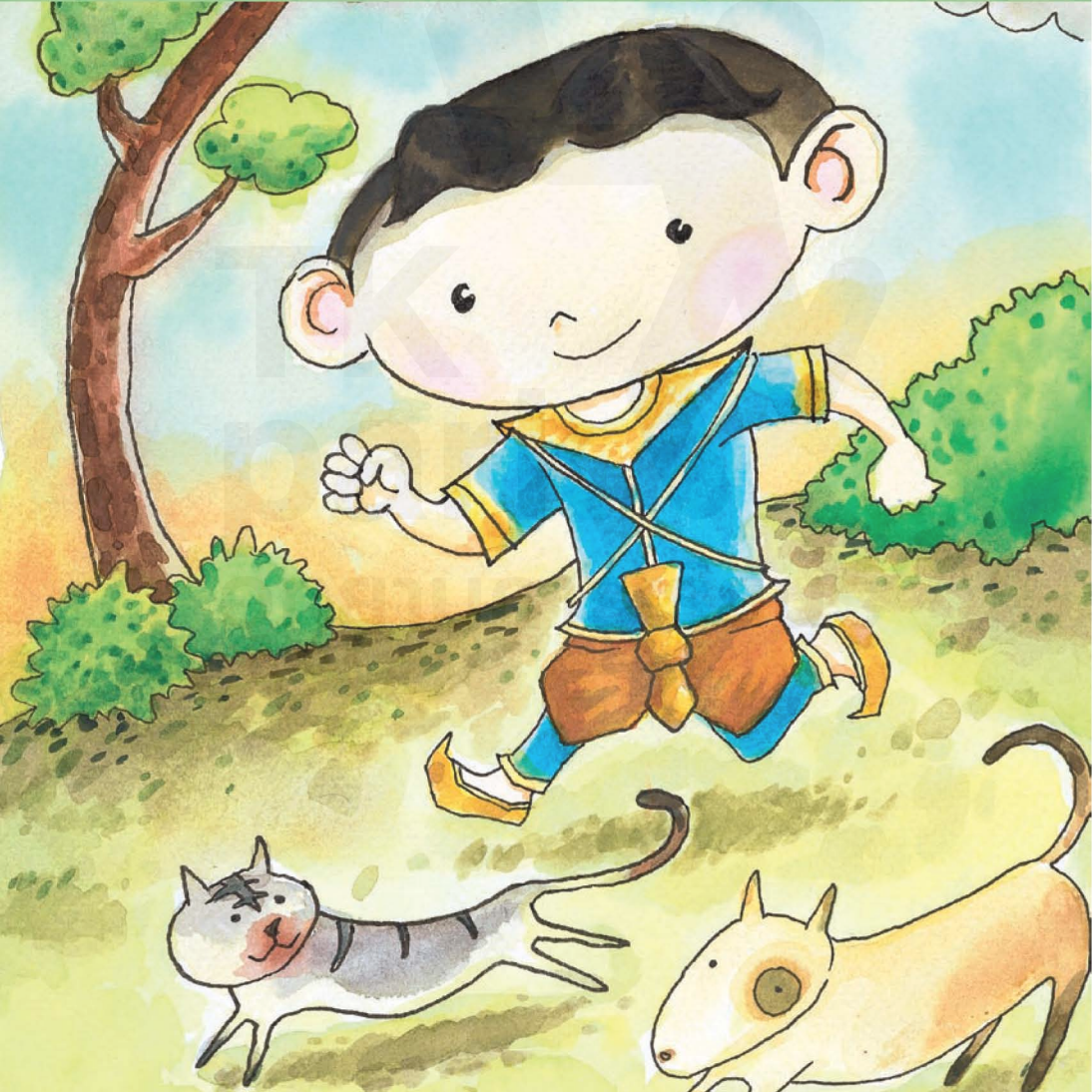

ท้าวซ้อหล้อ

เรื่อง ชามพู

ภาพ เดชาชาติ เทียนเสมอ

วรรณกรรมเยาวชนพื้นบ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ท้าวช้อหล่อ

เรื่อง ชามพู

ภาพประกอบ เดชาชาติ เทียนเสมอ

ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ศ.ดร.ฉวีลักษณ์ บุญยะภาณุจน ผศ.วิภา วีระเพ็ญ

คณะกรรมการอำนวยการ

นางทัศนัย วงศ์พิเศษกุล นางสาวเนียดฉัตรโฉม ปรีพจน์พจนพิสุทธิ์
นายวัฒนชัย วินิจจะกุล นางสาวนันทนา เจริญภักดี

คณะกรรมการต้นฉบับ

รศ.สุกัญญา สุจฉายา ผศ.ดร.ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ
นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป นายณัฐพร ศรีมุกด์
พิสูจน์อักษร นันทิชนันต์ถ์ จิตประภัสสร อารีณะ วีระวัฒน์

ท้าวข้อหล้อ

เรื่อง ชามพู ภาพประกอบ เตชาชาติ เทียนเสมอ

เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 9 ปี ขึ้นไป

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม ราคา 105 บาท

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-974-287-803-0

เจ้าของโครงการและดำเนินการจัดพิมพ์

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ส่วนบริการ อาคารเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 8 Dazzle Zone

โทรศัพท์ 0-2257-4300 โทรสาร ต่อ 125

ส่วนสำนักงาน 999/9 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 17 ถนนพระราม 1

โทรศัพท์ 0-2264-5963-65 โทรสาร 0-2264-5966 www.tkpark.or.th

ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก โทรศัพท์ 0-2805-0202 โทรสาร 0-2805-1308

www.thaibby.in.th

ออกแบบรูปเล่ม จัดพิมพ์ และจัดจำหน่าย

บริษัท แพลน ฟอว์ คิดส์ จำกัด

1/999 ถนนกำแพงเพชร 6 (โลคัลโรด) แขวงสีกัน เขตดอนเมือง

กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 0-2575-2828 โทรสาร 0-2575-2558

www.planforkids.com

คำนำ

ในการจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ภูมิภาคต้นแบบแต่ละภาคนั้น สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ได้มีการเตรียมการคู่ขนานกันไปทั้งด้านกายภาพและเนื้อหาสาระ กล่าวคือในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังปรับปรุงหรือก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับห้องสมุดมีชีวิตในรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ก็ประชุมหารือกับบุคลากรในห้องถิ่นและร่วมกันคัดเลือกหนังสือ ดนตรี และกิจกรรมต่างๆ ไปพร้อมกัน เพื่อเตรียมการด้านหนังสือและสื่อต่างๆ ซึ่งถือเสมือนเป็นจิตวิญญาณของห้องสมุด

โครงการนิทานพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมการทางด้านเนื้อหาสาระ ด้วยเล็งเห็นว่าเรื่องเล่าในแต่ละชุมชน มีทั้งสาระ ความสนุกสนาน และจินตนาการ สืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำลึก มีความหมายต่อการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ แม้จะเป็นเรื่องเล่าเฉพาะกลุ่มชนในพื้นที่ แต่สาระที่แฝงอยู่ในเนื้อหาเรื่องราวของนิทานนั้นคือคติสอนใจ ซึ่งเป็นความรู้สากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกหนแห่ง

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ จึงมอบให้มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก เป็นผู้ดำเนินการประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันคัดเลือกนิทานเรื่องเล่าพื้นบ้านที่มีคุณค่า มีอิทธิพลต่อความคิดและจินตนาการของเยาวชนในทางสร้างสรรค์ นำมาเรียบเรียงและจัดทำภาพวาดประกอบขึ้นใหม่ เพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือที่มุ่งเสริมสร้างจินตนาการให้อ่านง่ายและเพลิดเพลิน โดยหวังว่าจะเป็นสื่อจูงใจให้เด็กและเยาวชนทั่วไปสนใจและรักการอ่านมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถนำไปประกอบการเล่านิทานในครอบครัว โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นอกเหนือจากบทบาทในฐานะผู้จุดประกายแนวคิดห้องสมุดมีชีวิตในประเทศไทย ให้เป็นพื้นที่แสวงหาความรู้ในบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และทันสมัยแล้ว สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังจะได้ทำหน้าที่ปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่เด็กและเยาวชน บนพื้นฐานของความเคารพและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น เสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างหลากหลายและใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่สังคมสันติสมานฉันท์ในที่สุด

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้

สารบัญ

◆ ต้นสายปลายเหตุ	7
◆ เวิร์กช็อปนำร่อง	11
◆ ผู้ฮักผู้แพง	15
◆ เต่าหากินกุ่มปากเต่า แลนหากินกุ่มปากแลน	21
◆ คั้นบ่อออกจากบ้าน ปเห็นด่านแดนไกล คั้นบ่ไปหาเฮียน กะบ่มีความรู้	25
◆ ยามไปมีคำฝาก ยามจากมีคำขวัญ	31
◆ ใจประสงค์สร้างกลางดงกะว่าท่ง ใจชี้คร้านกลางบ้านกะว่าดง	35
◆ เทียวทางบ่สุดเส้น อย่าถอยหลังให้เขาเหยียบ ตายขอให้ตายหน้าฟุ้น เขาจั่งย่องว่าหาญ	41
◆ ได้เมียผู้ดี ปานได้แก้วคุณล่อง ได้เมียผู้ช่าง ปานได้แก้วคุณเฮือน	45
◆ หึงฮูปฮ้าย ครองวัตรพางาม ชายรูปทราวม ปัญญาพาฮุ่ง	51

ต้นสายปลายเหตุ

“บักกำพร้าว บักกำพร้าว ไปดูหน่อยซิ ใครนั่งอยู่ที่ศาลาโนน”
เสียงหลวงตาดังมาจากกุฏิชั้นบน เด็กชายกำพร้าวรีบลุกขึ้นอย่างว่องไว

ที่ศาลาหน้าวัดมีร่างตะคุ่ม ๆ นั่งตัวงอ กำพร้าวรีบเดินเข้าไปหา

“แอะ แอะ” เสียงแหบ ๆ ของทารกดั่งขึ้น ร่างตะคุ่มนั้นขยับตัว กำพร้าว
จึงเห็นว่าเป็นร่างของผู้หญิงสาว ในอ้อมแขนมีผ้าขนหนูห่อร่างกระจอยร้อยไว้
ใบหน้าของผู้หญิงสาวมีน้ำตาไหลเป็นทาง

“นำ! นำร้องให้ทำไม” กำพร้าวถามด้วยความแปลกใจ ตาเหลือบเห็น
ร่างน้อยในอ้อมแขน

“เฮ้ย !!!” เขาอุทานยาวด้วยความตกใจ

เด็กอะไรหัวโตเท่าบาตรพระ หน้าตาน่าเกลียดน่าชัง

“เกิดมาก็เป็นอย่างนี้แหละ ลูกเวรลูกกรรม” หญิงสาวพูดเบา ๆ

กำพร้าวอึ้ง ไม่รู้จะหาคำพูดอะไรมาโต้ตอบ เพราะไม่เคยเห็นเด็กแบบนี้
มาก่อน

ความคิดดูบหนึ่งรู้สึก่ว่าตัวเองช่างโชคดีที่ไม่เป็นเหมือนเด็กคนนี้

“ลูกเวรลูกกรรมอะไร ก็ลูกโยมนั้นแหละนะ” เสียงหลวงตาดังขึ้นทาง
เบื้องหลัง

ทั้งคู่สะดุ้งขึ้นพร้อมกัน หลวงตาเล่นเดินมาเงิบ ๆ ไม่รู้เนื้อรู้ตัว

“หลวงพ่อกับหนูทำกรรมอะไรมาจึงเป็นแบบนี้ สามีนุชเอาโทษมากที่ลูกออกมาเป็นแบบนี้ เขาทิ้งหนูไปเลย” หญิงสาวร้องคร่ำครวญ

“หลวงพ่อก็บอกไม่ได้หรอกนะ เรื่องของกรรม ต่างคนต่างต้องรู้ว่าไปทำอะไรมา แล้วจะทำอย่างไรต่อไปละโยม แต่อย่าบอกนะว่าจะเอามาประเคนให้หลวงพ่อดี” หลวงพ่อดักคอ

หญิงสาวก้มหน้าเพราะแดงก่ำ

“หนูก็ไม่รู้เหมือนกัน จะทิ้งก็สงสาร จะเลี้ยงหนูก็ไม่มีปัญญา”

“เขาก็เป็นลูกเราละนะ ถ้าหนูทิ้งตั้งแต่ยังน้อย ใครจะเลี้ยงให้หนูได้ล่ะ”

หลวงพ่อปลอบด้วยความเวทนา

“ถ้าหนูไม่มีข้าวปลากิน มากินที่วัดนี้แหละ พอลงจะหาปันกันได้ แต่บักข้อหล้อนี้มันต้องกินนมแม่ จะไปหาที่ไหน”

“บักข้อหล้อ?” กำพรวัง ทำไมหลวงพ่อรู้จักชื่อเด็กคนนี้

“อะไรหรือบักกำพรวัง ทำนางง ะ ไม่เคยได้ฟังเรื่องท้าวข้อหล้อสิ” ทั้งหญิงสาวและกำพรวังสำหน้า เป็นครั้งแรกที่ได้ยินคำ ๆ นี้

หลวงพ่อบรรเทา หลังอิงเสาศาลาทำท่าจะเล่าเรื่องยาว

“คนบ้านไทยเรา มีนิทานเล่ากันมาแต่ปู่แต่ย่า เรื่องของเด็กที่เกิดมาหัวโตแบบนี้ไม่ใช่เรื่องแปลกเลย ไม่ใช่มีแต่หนูคนเดียว และก็น่าแปลกนะ เด็กแบบนี้พอโตขึ้น มันก็เจ้าปัญญาด้วยนะ ได้ช่วยพ่อช่วยแม่”

“มีด้วยหรือเจ้าคะ หลวงพ่อกับ” เสียงของหญิงสาวใส่ขึ้นมาทันที

หลวงพ่อก็นิ่งไปครู่หนึ่ง น่าจะมีความหวังว่าจะโน้มน้าวหญิงสาวคนนี้ได้ มีกำลังใจเลี้ยงลูกต่อไป

“มีสิ บ้านเรามีเรื่องทำวสะลุ่นกุ่นลงปัญญาเอาชนะพระอินทร์ได้ แล้วก็ยังมีเรื่องทำวซ้อหล้อ พวกนี้มีแต่หัว ตัวไม่ค่อยมี แต่มีหัวใจทองเชียวนะ รักพ่อ รักแม่ อย่าได้ประมาทเด็กพวกนี้เชียว ดีกว่าไอ้พวกครบสามสิบสองเสียอีก”

กำพริ้วทำคายน หลวงตาประชดเราหรือเปล่านี้ เรา็รักพ่อรักแม่ แต่ทั้งคูก็ตายไปตั้งแต่เรายังเล็ก เหลือแต่ยายที่นำมาฝากให้อยู่กับหลวงตานี้แหละ จะได้เรียนหนังสือและเรียนธรรมะจากหลวงตา

กำพริ้วไม่เคยรู้สึกวตัวเองขาดความรัก เพราะความรักที่เขาได้รับจากยาย จากหลวงตา จากคนในหมู่บ้านมีมากพอที่จะทำให้โลกน้อย ๆ ของเขามีความสุข

แล้วบักซ้อหล้อสะ จะมีความสุขเท่าเขาได้ไหม?

เวรกรรมน่าจ้อง

(เวรกรรมตามไปทุกชาติภพ)

เด็ดตกกระทบลงบนพื้นแม่น้ำโขง สะท้อนขึ้นมาเป็นประกายระยิบระยับสีส้มเหลืองตามโค้งค้งน้ำ รวากับประกายของเกล็ดพญานาค ผู้ทอดตัวยาวโอบหุ้มบ้านจันทาคาม นายเคนกับนางจันสองสามีภรรยา อายุอานามเพียงวัยกลางคน แต่ดูชราก่อนวัยมาก คงเป็นเพราะความลำบากยากจน ต้องทำงานหนัก แต่ความยากจนไม่ได้ขัดขวางนายเคนกับนางจันให้มีบุญสุนทานเอื้อเพื่อพ่อแม่แก่คนทั่วไป

นายเคนผู้สามีออกไปทำนาในเช้านี้เหมือนเช่นที่เคยทำมา แต่ฝนกลับไม่ยอมตกลงมาเพิ่มน้ำให้ข้าวในนาเลย นางจันจึงควายตามสามีไปที่ทุ่งนา เป็นอย่างนี้มาตลอดทุกเช้านับสิบปีแล้ว เท้าเปล่าของนางย่ำลงตามคันนา นางเดินอย่างระมัดระวังมิให้เหยียบแมลงดานาที่วิ่งว่อนหาความชื้นจากน้ำในท้องนา แต่ในใจของนางกำลังเฝ้ารอบางสิ่งบางอย่างมากกว่าฝน

ลูก... ลูกนี้แหละคือสิ่งที่นางจันรอคอยมาตลอดสิบปี ฝนตกคราใดท้องนาก็ฉ่ำด้วยน้ำ แต่ภายในตัวเธอเล่ากลับแห้งแล้งยิ่งกว่าผืนนา การมีลูกไว้เป็นแรงงานช่วยทำนาและคอยดูแลยามแก่เฒ่าเป็นเป้าหมายสำคัญในชีวิตแต่งงาน

เมื่อถึงตอนปลูกตา นายเคนกับนางจันจึงนำดอกไม้ธูปเทียนเข้าไปบูชาเจ้าปู่อารักษ์ที่หอผีในบริเวณดอนปลูกตานี้

“เจ้าปู่เจ้าตา ขอให้ช่วยได้ลูกชายสักคนเถิด” นางอริษฐานนึ่งมั่ง

เช้าวันนี้ลมสงบยิ่งนัก เจ้าปู่อารักษ์แห่งดอนปู่ตาช่วยเป่าควันรูป ซึ่งบรรจุคำอธิษฐานของทั้งคู่ให้ลอยสูงขึ้นไปบนฟ้า ลอยสูงกว่ายอดภูทั้งหลาย ลอยฝ่ากลุ่มเมฆจนไปถึงสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จนไปกระทบกับนาสิกของ พระอินทร์ ซึ่งประทับอยู่ที่วิมานไพชยนต์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระอินทร์ ลืมตามองควันรูปสีขาวที่นำแรงจิตอธิษฐานลอยขึ้นมาจากโลกมนุษย์

“เป็นของใคร มีพลังแรงกล้านัก” จึงส่งทิพยเนตรลงมา

เมื่อเห็นความลำบากยากแค้นของสองสามีภรรยา ก็บังเกิดความ เมตตาสงสารขึ้นทันที ในขณะนั้นเทพบุตรคนหนึ่งหยอกล้อยั่วเย้านางสวรรค์ ทั้งหลายที่เหาะผ่านมา จอมสวรรค์เห็นดังนั้นจึงคิดได้ว่า

“อันตัวเรามีปัญหาจึงรับรู้ถึงความทุกข์ร้อนของมนุษย์ทั่วไป แต่เหล่า บรรดาเทพบุตรเทพธิดาผู้งามรูปเหล่านี้ ยิ่งเสวยสุขอยู่ในสวรรค์นานวันก็ยิ่ง เพิ่มพูนตัณหา สติปัญญาของพวกเขาก็มลายหาย จำเป็นจะต้องสั่งสอนให้เหล่า ชาวสวรรค์ผู้พร้อมได้รับรู้ทุกข์สุขของชาวโลก”

พระองค์ชำเลืองมองไปยังอุทยานอันเป็นที่เสวยสุขของบรรดาเทพบุตร เทพธิดาชาวสวรรค์ ใต้ต้นปาริชาติอันออกดอกสะพรั่ง เทพบุตรรูปงามผิวขาว ผ่องราวน้ำนม ผอมมัดเกล้าสีดำนิล ดวงตาใสคม นามว่า **เทพบุตรพานทอง** ผู้เป็นที่หมายปองของบรรดานางสวรรค์ ด้วยว่าเป็นเทพบุตรรูปงามที่สุดใน ดาวดึงส์แห่งนี้ ยืนเด่นเป็นสง่า

พระอินทร์พินิจเห็นเทพบุตรพานทองผู้ร่ำรวยด้วยรูปโฉม จึงทรงมี เทวบัญชาสั่งให้เทพบุตรพานทองมาเข้าเฝ้าพระองค์

“เมื่อคุณนี้มีควันประหลาดอันเกิดจากแรงจิตอธิษฐานลอยขึ้นมายัง สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เจ้าได้รับรู้หรือไม่ เทพบุตรพานทอง”

“อุทยานแห่งสวรรค์นั้นอบอวลไปด้วยกลิ่นหอมของดอกปาริชาติ ข้าพระพุทธเจ้าจึงไม่ได้กลิ่นควันดังกล่าวเลยพะยะค่ะ” เทพบุตรรูปงามรีบตอบอย่างแข็งขัน

“มิใช่ด้วยเพราะเจ้ามัวหลงระเรีงกับบรรดานางฟ้าผู้ลุ่มหลงรูปโฉมโสภณของเจ้าดอกหรือ”

เทพบุตรพานทองสีหน้าสลดลง ก้มหน้าด้วยความละอาย

“รูปโฉมของเจ้าเป็นรูปทรัพย์อันประเสริฐที่สุดในดาวดั่งส์แห่งนี้ ทำให้เจ้าลุ่มหลงมัวเมาในรูปสมบัติ หวังหาความสุขแต่เพียงทางกาย เมื่ออายุขัยของเจ้าสิ้นไปเมื่อใด รูปโฉมของเจ้าก็จะสูญลับเจกเช่นลมหายใจ เมื่อนั้นเจ้าก็จะกลายเป็นเพียงดอกไม้รูปงามที่ผุดขึ้นจากช่อก้านแล้วร่วงหล่นไป หาประโยชน์มิได้ หากเจ้าแสดงผลงานอันกล้ากรองมาจากปัญญา และการปลืกรรมของเจ้าให้แก่ข้าและชาวมนุษย์โลกได้ประจักษ์ ชื่อเสียงและเกียรติยศของเจ้าก็จะขจรไปไกลทั้งไตรโลก ควันอันลอยมาถึงวิมานนี้มาจากเครื่องบูชาและแรงจิตอธิษฐานของสองสามีภรรยาผู้ยากไร้ในแคว้นแคว้นบ้านจันทาคาม พานทองเทพบุตร ข้าขอบัญชาให้เจ้าลงไปเกิดในอุทรของนางจัน”

สิ้นเทวบัญชา กายของเทพบุตรพานทองก็หายวับเป็นลำแสงอำไพ พุ่งออกไปไกลพันดาวดั่งส์ เป็นลำแสงของผีพุ่งไต้ในนภา เหนือน่านฟ้าดินแดนล้านช้าง แล้วก็เข้าไปรวมเป็นแสงสว่างกับแสงจันทร์

สาม
๓

ผู้ชักผู้แพง (ผู้เป็นที่รักยิ่ง)

คืนนั้นเป็นคืนเดือนเพ็ญ พระจันทร์ทรงกลดบนฟากฟ้า ที่เรือนของนางจันเกิดนิมิตประหลาด

กบตัวใหญ่กระโดดโลดเต้นขึ้นไปคาบพระจันทร์ แล้วก็ร่วงหล่นตกลงมาตรงห้องของนางจัน นางคว้าพระจันทร์และกบไว้ได้ พอฝันมาถึงตรงนี้ นางก็ตกใจตื่น หัวใจเต้นรัว ๆ ลำตัวเปียกชุ่มไปด้วยเหงื่อ นางรีบปลุกนายเคน แล้วเล่าความฝันให้ฟัง

“จันเอ๋ย เจ้าฝันประหลาดนัก ข้อยกี่ปัญจะแก้ฝันได้อย่างไร ข้อยว่าพรุ่งนี้เช้า เสาสิต้องไปหาโทรเฒ่าให้ช่วยทำนายฝันให้”

สองสามีภรรยาจึงรีบลงจากเรือนไปในรุ่งเช้า นั้น เพื่อไปยังเรือนของหมอโหรประจำหมู่บ้าน โหรพ่อเฒ่าได้ฟังความฝันของนางจัน แล้วก็หยิบกระดานมาลงเลข

“ฝันเวลาฝนตก ฤกษ์ดีจะมีโชค”

“พวกเจ้าสิได้ลูกเป็นคนมีบุญ ลูกคนนี้พวกเจ้าจะได้ฟังพวาอาศัยต่อไป
ภายหน้า แต่ว่าเด็กน้อยผู้นี้จะบ่เหมือนคนธรรมดา”

“เป็นหยิ่ง บ่เหมือนคนธรรมดา”

“เจ้าก็รอดูเอาเถอะ” หมอเฒ่าตัดบท

“บักเคน ให้เจ้าสบายใจได้ ถึงเจ้าจะไม่ได้อยู่ชมบุญลูก เจ้าบ่ต้องกังวล
ลูกเจ้าจะเลี้ยงเมียเจ้าได้”

คำทำนายของโหรเฒ่าถูกต้องเป็นจริง นางจันท์ตั้งท้อง

เจ็ดเดือนต่อมา นายเคนก็ถูกงูพิษกัดตาย ไม่ทันได้เห็นหน้าลูก

นางจันท์โศกเศร้าเสียใจกับการตายของสามี แต่ก็หึกใจ ตั้งตาทำบุญให้
ทานรักษาศีล หมั่นสวดมนต์ภาวนารอคอยทารกน้อยที่จะคลอดออกมาดูโลก

จนกระทั่งครบสิบเดือน

คืนนั้นเป็นคืนเดือนมืด นางจันท์ฝันแปลกประหลาดว่า มีพานทองอยู่ใน
ท้องของนาง จากนั้นนางก็เจ็บท้องราวกับท้องจะแตกแยกออกเป็นเสียง ๆ
ดวงตาของนางเริ่มพร่าลงด้วยความเหนื่อยล้า แต่นางก็ยังคงออกแรงเบ่งอยู่บน
เสื่อแต่เพียงลำพัง

ในห้วงความคิดคำนึง นางนึกถึงสามี นึกถึงพระรัตนตรัย นึกถึงพ่อปู่ นึกถึงพระอินทร์ เพื่อพอให้คลายเจ็บ พอสองยาม นางจันก็เห็นภาพในดวงจิต ว่า พานทองได้หลุดออกมาจากมดลูกของนาง นางรวบรวมกำลังครั้งสุดท้าย เบ่งออกมา

“อู๊ว อู๊ว”

ทารกน้อยของนางหน้าตาน่ารักน่าชัง มีแต่หัว ไม่มีแขนไม่มีขา

นางใช้ไม้รวกที่เตรียมไว้ตัดสายสะดือหรือสายสะดือ แล้วเอาน้ำชำระล้าง ก่อนจะเอาใส่ในกระดิ่งที่มีเบาะปู นางจันอุ้มกระดิ่งไปที่ประตูเรือน เอากระดิ่ง เคาะกับประตูเบาๆ แล้วร้องดัง ๆ สามครั้ง เป็นการผอกผีพราย ผายผีป่า ตามธรรมเนียมลาวอีสานโบราณ

“กุกกุกกุก กุกกุกกุก แม่่นลูกสูเอาสามมือนี่ กลายมือนี่ เมื่อหน้าลูกกุก”

“แม่จะตั้งชื่อลูกว่า ช้อหล้อ ลูกช้อหล้อของแม่เอ๊ย แม่นี้สงสารเจ้าหลาย ที่เกิดมาไม่มีลำตัว แขน ขา ไม่เหมือนเด็กคนอื่นเขา มีแต่หัวน้อย ๆ ช้อหล้อ ๆ แต่ดูไปดูมาเจ้าก็ช่างน่ารักน่าชัง ดวงตาใสแป๋วของเจ้าดูดกกลืนจิตใจแม่เข้าไป จนหมดสิ้น แขนขาเจ้าบ่มีก็ไม่เป็นไร คิดเสียว่าก็ดีไปอย่าง คงไม่มีทางไปทำบาป ทำกรรมให้กับใครเขา แม่จะปลุกฝังไว้ในหัวน้อย ๆ ของเจ้ามีแต่สิ่งดีงาม” นาง รำพึงรำพัน พลางซบกล่อมลูกด้วยบทกลอนอ่อนหวาน

นอนสาหล้าข้อหล้อลูกแม่
อย่าได้ฮ้องฮ่ำไว้ในตัวดำนตง
ฝูงเสื่อฮ้ายกลางคีนมันเที้ยว
มันซิบขบแจ่มเจ้าบาท้าวให้เล่านอน
นอนสาหล้าสายตาลูกมิ่ง
แม่คินบ่แล้วน้ำตาย้อยยาวลง
นอนสาหล้านอนอยู่สายป่อ
นอนกะทอยาฮ้างสมโตปมีพ้อ
นอนตบต่อเล่าสมเจ้าพ้อปมี
นอนสาหล้าข้อหล้อลูกแม่
อย่าได้มัวแ้วฮ้อนนอนแล้วอย่าแ้ววอน...

(นอนเสี่ยเถอะลูกรักของแม่
ลูกอย่าร้องให้ฟูมฟายในป่าดงเลย
ฝูงเสื่อร้ายออกหากินตอนกลางคีน
จะได้ยินเสียงและทำร้ายเจ้า นอนเสี่ยเถอะ
นอนเถอะนะลูกรักแก้วตาดวงใจของแม่
อย่าให้แม่ต้องพะวงคิดคร่ำครวญรำให้
นอนเถอะลูก นอนในเปลเก่าสายป่อ
นอนในกะทอไสยาเก่า ๆ เพราะเราไม่มีพ้อ
นอนในชานข้างยั้งข้าวเพราะเจ้าพ้อไม่มี
นอนเสี่ยเถอะลูกนอนเสี่ย
อย่าได้พริ้อฮ้อนนวนาจาอีกเลย...)

เต่าหากินกุ่มปากเต่า แลนหากินกุ่มปากแลน

(เต่าหากินเลี้ยงตัวเองได้ ตะกวดก็หากินเลี้ยงตัวเองได้
ต่างคนต่างก็ทำมาหากินตามวิถีของตน จึงไม่ควรมาหมิ่นกัน)

เวลาผ่านไป

ทารกน้อยเติบโตขึ้น พอรู้ประสีประสาจำนรรจาได้รวดเร็วผิดแปลกกว่าทารกน้อยทั่วไป ตั้งแต่จำความได้ ช้อหล้อแลเห็นนางจันลงเรือนไปแต่รุ่งสางทุกเช้า นางจันลงจากเรือนด้วยสีหน้าคร่ำเคร่งทุกวัน เกือบปีแล้วที่นางจันปิดบ้านปิดช่องเจียบเซียบ ไม่เชื่อเชิญใครมาที่บ้าน ไม่มีใครเคยเห็นลูกของนาง พวกชาวบ้านจึงได้แต่แอบซุบซิบนินทาหญิงหม้ายไร้สามี

เช้าวันนี้นางจันก้าวลงเรือนเร็วกว่าทุกวัน แต่ก็สะดุ้งด้วยเสียงตะโกนหักจากเรือนข้าง ๆ

“อีจัน ไปนาแต่เช้าเชียวนะ เจ้าคลอดลูกมาก็นานแล้ว ทำไมไม่อุ้มลูกมาให้พวกซ้อยเล่นพวกซ้อยเลี้ยงบ้าง เจ้าก็ตัวคนเดียว กลางวันไปนา ไปป่าเหนื่อยแสนเหนื่อย เอาลูกมาให้ซ้อยช่วยดูแลก็ได้นะ” น้อยเพื่อนบ้านหักทายถามไถ่ นางจันด้วยความสอสุดรู้สึดเห็นเช่นเคย

“ขอบใจมากน้อย แต่ข้าต้องรีบไปนา จะเลยไปเก็บดอกกระเจียวที่เชิงภู กลัวมันจะเหี่ยวเสียก่อน นานไปสิสาย”

นางจันรีบเดินดุ่ม ๆ จูงควายจากไปอย่างรวดเร็ว ชินแล้วที่ต้องบอกปิดผู้คนแบบนี้ นางพร้าบอक्तัวเอง ใครกันเล่าอยากจะทำให้คนอื่นรู้ว่าตนเองมีลูกเกิดมาพิการ มีแต่หัวข้อหล้อ ใครรู้เข้าก็จะกลายเป็นเสนียดจัญไร เป็นตัวช่วยของหมู่บ้าน มีก็แต่พ่อโหรเท่านั้นที่ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่แพร่งพรายเรื่องนี้แก่ผู้ใด โหรพ่อเฒ่าเป็นผู้มีคุณธรรมอันแท้จริง แต่คนในหมู่บ้านทั้งหลายเล่าเราจำเป็นต้องปิดบังเรื่องทารกข้อหล้อนี้ต่อไป นางจันย้าบอक्तตนเอง

นางทำมาหากินแต่เพียงผู้เดียวอย่างเหน็ดเหนื่อย ครั้นพอกลับเรือนก็ป้อนข้าวเลี้ยงดูลูกด้วยความรักใคร่ จนทารกข้อหล้อเติบโตใหญ่ขึ้น ท้าวข้อหล้อจึงพูดจาปลอบแม่

“แม่จำ อย่าทุกข์ร้อนไปเลยนะแม่ ลูกนี้จะขอเลี้ยงดูแม่เอง อย่าได้เป็นห่วงในตัวของลูกนี้เลย”

“ลูกข้อหล้อเอ๊ย หัวจิตหัวใจเจ้าช่างงามนัก ตัวเจ้านั้นหอ ลำพังจะเดินเห็นก็ไม่ได้แล้ว ยังอุตสาห์อาสาจะเลี้ยงดูแม่อีก เจ้าช่างเป็นเด็กพิเศษเสียนี้กระไร”

เมื่อนางจันออกจากบ้านไปเลี้ยงควาย ทารกข้อหล้อก็กลายเป็นร่างเป็นคน มีแขนขาเหมือนคนธรรมดา คอยดูแลทำความสะอาด ปิดกวาดบ้านช่องจนสะอาด หุงหาอาหารไว้ให้แม่ ทั้งตำป่นน้ำพริก ข้อหล้อทำเป็นทั้งสิ้น เมื่อเสร็จงานบ้านแล้ว ทารกข้อหล้อก็หัดตัวกลับเหลือแต่หัวตามเดิม

นางจันกลับมาจากทุ่งนาเห็นบ้านช่องสะอาด ข้าวปลาอาหารเตรียมไว้เสร็จสรรพ นางแสนประหลาดใจจึงพูดออกมาดัง ๆ ว่า

“ใครกันนะ เทวดาองค์ไหนหนอ เนรมิตให้บ้านเราสะอาดสะอาดแล้ว
ยังนำอาหารรสดีเลิศมาวางให้”

“ใครจะมาทำให้ ก็ลูกซ้อหล้อของแม่นี้แหละเด้อ ทำเป็นทุกอย่าง แม่จำ
อย่าเป็นทุกข์เป็นร้อนต่อไปอีกเลยนะแม่ ลูกจะช่วยแม่ทำงานทุกอย่าง”

นางจันได้ฟังเช่นนั้นก็แสนชื่นชมยินดี

“แม่นี้โชคคือนักที่มีลูกดี ลูกซ้อหล้อของแม่ แม่ฮักเจ้าราวภูเขา แม่ฮักเจ้า
เท่าฟ้า”

“ลูกก็ฮักแม่ ฮักเท่าฟ้ามีด ๆ”

“ฮักเท่าฟ้ามีด ๆ เป็นจิงได้กัน”

“อ้าวแม่ ก็กลางวันฟ้ามันสว่างแฉ่งหาได้มีดวงจันทร์ทำไม แม่คือ
ดวงจันทร์ของลูก สว่างแสงยามฟ้ามีด เป็นจิงนั้น”

วันหนึ่งซ้อหล้อก็ขออาสาไปเลี้ยงควายแทนแม่

“ลูกเอ๊ย เจ้าแน่ใจหรือว่าจะไปเลี้ยงควายกลางทุ่ง เจ้าตัวเตี้ยซ้อหล้อ
ไม่ใช่เหมือนคนอื่นเขา จะเอาแรงที่ไหนไปดึงไปจุดควาย ควายมันสิจะเหยียบ
เจ้าเอา”

“แม่จำ ไว้ใจลูกเถิด ลูกทำได้ทุกอย่าง ถ้าไม่ลองก็ไม่มีความรู้ว่าลูกจะเลี้ยง
ควายได้หรือไม่ แม่ให้ลูกไปทุ่งนานะแม่”

นางจันขัดซ้อหล้อไม่ได้ก็ให้ไป

พอซ้อหล้อลงจากเรือน ก็กลายร่างมีมือมีขามีลำตัวออกมา เดินจง
ควายออกไปเลี้ยงที่ริมแม่น้ำโขง ตกเย็นก็พาควายกลับบ้านเป็นที่เรียบริ้ว
นางจันก็ค่อยสบายใจขึ้นว่าลูกตนเอาการเอางาน สามารถจูนเจือครอบครัวได้
ทั้งสองคนจึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ค้นบ่อออกจากบ้าน บ่เห็นต๋านแดนไกล ค้นบ่ไปหาเฮียน กะบ่มีความรู้

(ถ้าไม่ออกจากบ้าน ก็ไม่มีโอกาสเห็นดินแดนที่อยู่ห่างไกล
ถ้าไม่ไปหาแหล่งที่จะเล่าเรียน ก็ไม่มีความรู้)

เมื่อซ้อหล้ออายุได้เจ็ดขวบ

มีพ่อค้ำนำเรือสำเภาร้อยลำ ล่องทวนน้ำโขงมาจอดที่หมู่บ้านจันทาคาม เป็นที่ตื่นตาตื่นใจแก่ชาวบ้าน พ่อค้ำนำข้าวของเครื่องใช้มาแลกเปลี่ยนของป่าได้แก่ งาช้าง นอแรด เขากวาง และข้าวสาร ซ้อหล้อรู้เข้าก็คิดอยากทำมาค้าขายทางเรือบ้าง จึงพูดกับแม่ว่า

“แม่จ๋า ลูกอยากสิได้เงินทองไปค้าขายกับเขาบ้าง”

“ไ้ลูกเอ๊ย แม่ยากจนอย่างนี้ ลูกก็รู้ก็เห็นอยู่ แม่จะเอาเงินทองที่ไหนมาให้ลูก แม้แต่สลึงหรือเฟื้องก็ยังมี แล้วลูกก็ไซ้จะเหมือนคนอื่นเขา แขนขาก็บ่มี แล้วจะไปค้าขายกับเขาได้อย่างไร”

“หมามันยังมีหลายพันธุ์ มีหลายสี ไม่เหมือนกัน มีตัวกลาง ๆ ตัวใหญ่ ตัวจ้อย แล้วตัวลูกทำไมต้องมีรูปร่างคือผู้อื่นเขา ลูกมีใจอยากค้าขาย เราบ่มีก็ขอยืมเขาไปก่อนซิแม่ ไปขอยืมพ่อเฒ่าจามาสักห้าซ้งพอได้เป็นทุนขาย ขอให้แม่เชื่อลูกเถอะ”

นางจันไม่ยอมให้ลูกไปค้าขายก็จริง แต่ก็อดสงสารลูกไม่ได้ ไม่อยากขัดใจ ในใจลึก ๆ ของนางมีความเชื่อและมั่นใจในตัวลูกชาย เพราะเคยเห็นความสามารถของข้อหล้อมาบ้างแล้ว จึงแต่งตัวด้วยผ้าผ่อนผืนที่สวยงามที่สุดที่ตนมี แล้วลงจากบ้านไปหาพ่อหมอโหรเฒ่าเล่าเรื่องจะไปค้าขายให้ฟัง พ่อเฒ่าก็ออกจะสงสัย

“อะไรนะ เจ้าข้อหล้อนะหรือจะไปค้าขาย” พ่อเฒ่าถามอย่างไม่เชื่อหูตนเอง

“ก็ข้อหล้อนะสิ เขาจะไปค้าขาย รมเร้าให้มาขอยืมเงินพ่อใหญ่สักห้าซั่ง กลับมาจะชี้ให้” นางจันอธิบาย

“เงินห้าซั่งนะ ข้าพผู้มีให้ดอก ห่วงก็แต่ตัวลูกชายเจ้า รูปร่างไม่ปกติเหมือนคนธรรมดาเขา จะไปค้าขายได้ແหรือ”

“จริงอยู่ลูกของข้อยรูปร่างไม่สมประกอบ แต่ข้อหล้อก็เป็นเด็กดีมีมานะ ข้อยหวังว่าถ้ามันร่ำรวยจากค้าขาย จะนำเงินกำไรไปทำบุญ จะได้เป็นบุญเป็นกุศลบ้าง”

“เมื่อแน่ใจก็เอา” พ่อหมอโหรเฒ่าจึงยืมเงินให้กับนางจัน

“เพราะข้าเห็นว่าเจ้าเป็นคนซื่อ ข้าจึงเชื่อใจว่าเจ้าจะนำเงินต้นมาคืน ไม่ต้องทำหนังสือสัญญาขี้มดดอก”

“ขอบคุณพ่อหมอหลาย ๆ ข้อหล้อกลับมาจากค้าขายเมื่อใด จะให้มากرابพ่อหมอพร้อมเงินต้นและดอกเบี้ยย”

เมื่อกลับมาถึงเรือน นางจันก็รีบนำเงินมอบให้ท้าวซ้อหล้อทันที

“ดีจริงแม่ ที่นี้เราก็มียุเงินทุนนำมาค้าขายแล้ว มีอีกสิ่งที่เราต้องทำก็คือแม่โปรดช่วยฝากฝังลูกกับนายสำเภา ให้เขาช่วยรับลูกเดินเรือไปกับเขาด้วย” ซ้อหล้อบอกกับแม่

“แล้วเขาจะให้ไปหรือ” นางจันไม่แน่ใจ เริ่มกังวล

“แม่ไปอ้อนวอนเขาให้ที่เถิดแม่ เขาคงไม่ว่าอะไร เรามีเงินมีทองแล้วนะแม่”

นางจันซัดใจลูกไม่ได้ก็ไปหานายสำเภา ขอฝากลูกไปกับเรือสำเภาที่ทำเทียบเรือของหมู่บ้านจันทาคาม นางเกิดมาไม่เคยเห็นเรือใหญ่หลายลำก็เกิดหวั่นเกรงเป็นกำลัง แต่ด้วยความรักลูก นางจึงรวบรวมความกล้า ขอเข้าไปพบกับนายสำเภา

นายสำเภานี้เป็นชายวัยกลางคน กำยำล่ำสัน เห็นนางจันมาฝากลูกให้ไปกับเรือก็เกิดสงสัย

“ลูกเจ้าอายุได้เท่าไรแล้วล่ะ”

“ได้เจ็ดปี”

“อย่างนั้นจะไปด้วยกันได้อย่างไรกัน ในลำน้ำโขงนั้นเกาะแก่งมากเหลือในทะเลนั้นเล่าก็อันตรายสารพัด” นายสำเภาคำนเสียดแย้ง

“เจ๊อกู ปลาจลาม อีกทั้งพญานาคแม่น้ำโขง ล้วนแต่สัตว์ร้ายทั้งนั้น”

“ขอได้โปรดช่วยด้วยเถิดพ่อ รับลูกช่วยไปด้วยสักคน นึกว่าสงสารลูกกำพร้าไม่มีพ่อ ให้มันได้ไปเดินทางเปิดหูเปิดตา จะได้เกิดปัญญาทำมาค้าขายนะพ่อ ถ้าบุญมาพาส่งก็จะได้ค้าขายมีเงินมีทองใช้กับเขาบ้าง หรืออย่างน้อยก็จะได้ไปหาวิชาความรู้ติดตัวไว้บ้าง โปรดเถิดพ่อคุณ ถือว่าสงเคราะห์ช่วยเอาบุญด้วยเถิด”

นายสำเภาได้ฟังนางจันอ่อนนอนเช่นนั้นก็ใจอ่อน ยอมอนุญาตให้รับ
ท้าวข้อหล้อขึ้นเรือไปด้วย

นางจันกลับมาบ้าน รีบจัดเตรียมเสปียงอาหาร พร้อมสั่งสอนลูกว่า

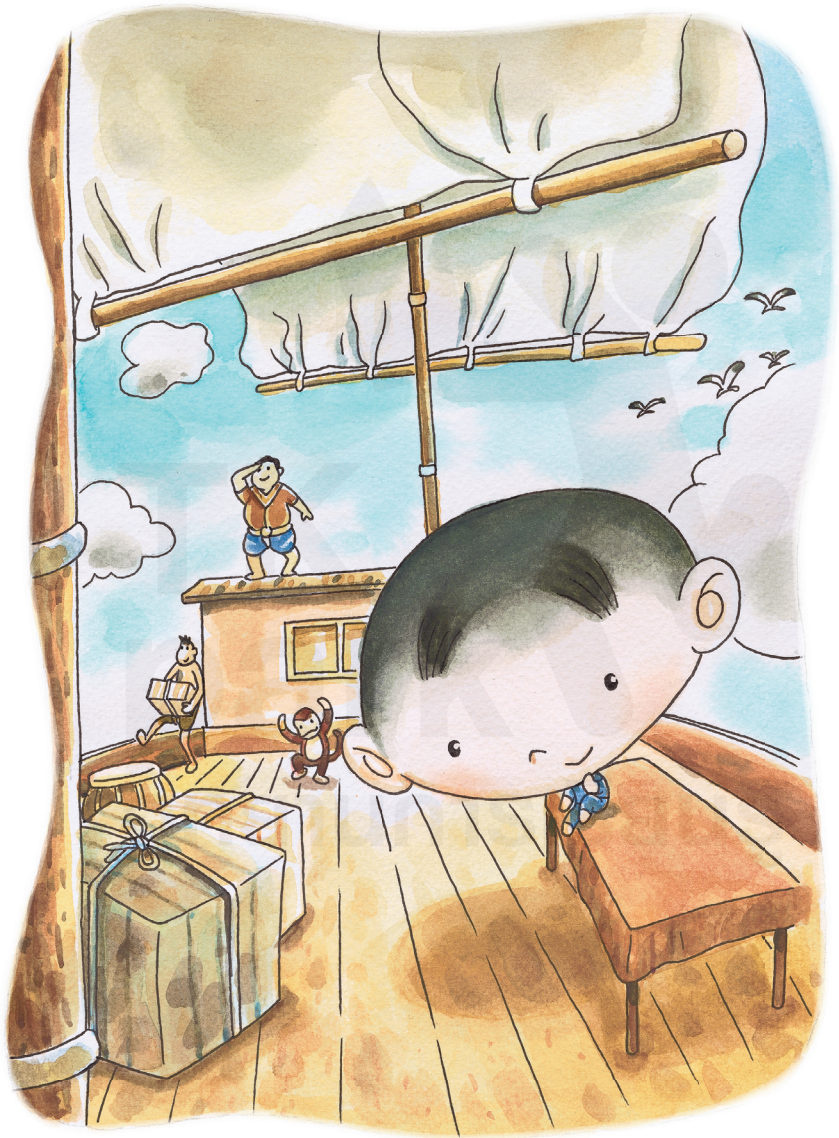
“ลูกข้อหล้อของแม่เอ๋ย เมื่อเจ้าจะต้องพรากจากอกแม่ แม่นี้ห่วงใย
สารพัด โลกข้างนอกนี้กว้างใหญ่หลาย มีแต่สิ่งอันตราย ผู้คนที่เจ้าจะต้อง
พบเจอมีหลายประเภท คนที่มุ่งหลอกลวง ชักนำเจ้าไปในทางเสื่อมมักจะมา
หลอกล่อเจ้าด้วยคำหวาน ให้เจ้าตายใจ ลูกน้อยของแม่ต้องมีสติไตร่ตรองระวัง
ตัวไว้เสมอ นะลูก”

“แม่จ๋า แม่คือพรหมของลูก แต่เลิกจนโต แม่ปกป้องรักษาลูกให้พ้นจาก
ภัยทั้งปวง บัดนี้ลูกเติบโตใหญ่พอจะเผชิญโลกได้แล้ว ลูกจะไม่ลืมคำสอนของแม่
ถึงจากอกแม่ไปก็เพื่อไปทำมาค้าขาย หารายได้มาเลี้ยงดูแม่ต่อไป แม่จ๋า โปรด
ดูแลตัวเองให้ดี ไม่มีลูก แม่คงต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น ลูกขอกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์
ทั้งหลาย ขอมาคุ้มครองแม่ ขอให้แม่อยู่รอดปลอดภัย รอวันที่ลูกร่ำรวยกลับมา
นะแม่”

คืนนั้น ที่เรือนของสองแม่ลูก มีแต่เสียงสั่งสอนและปลอบโยนด้วยความ
ความอาลัย

ยามไปมีคำฝาก ยามจากมีคำขวัญ

เข้าน้ห้องฟ้าแจ่มใส

ที่ทำเรือ นายสำเภายืนบัญชาการสั่งผู้คนให้ขนข้าวสาร อาหาร ผลไม้ และข้าวของลงเรือ คำขายครั้งนี้มีกำไรมาก ขายสินค้าที่นำมาได้หมดและยังได้สินค้าที่จะนำไปขายต่อที่เมืองอื่นได้อีก

“เฮ้ย! เฮ้ย! ดูโน่น ตัวอะไรหว่าเดินชุกลุก ชุกลุกมาขึ้นเรือ” เสียงตะโกน เสียงหัวเราะด้วยความขบขัน ดังลั่นไปทั่ว นายสำเภาเหลียวกลับมาดูก็เห็นผู้คนมุงล้อมอะไรบางอย่าง

“อะไรหนอ ใครเล่นตลกกันนี่” เขาคิดในใจ เดินแหวกฝูงคนจึงได้เห็น ร่างน้อย ๆ แต่มีหัวโตใหญ่ ๆ ของเด็กหน้าตาน่ารัก ถือห่อผ้ากำลังเดินขึ้นไม้กระดานที่พาดขึ้นเรือสำเภา ทำทางมุงมั้น ไม่สนใจผู้คนที่รุมล้อม

“ไอ้หนู จะไปใส ขึ้นไม่ได้นะ” นายสำเภาห้าม

“หนูจะไปกับเรือสำเภา”

“ไปทำหยังหือ” ถามอย่างแปลกใจที่เห็น
ท่าทางเอาจริงเอาจังเกินเด็ก

“หนูจะไปค้าขาย จะหาเงินกลับมาเลี้ยงแม่”

เสียงแจ้ว ๆ แต่เอาจริงเอาจัง

หุยฮา! หุยฮา! ปืด ปิว! เสียงโห่ เสียงเป่าปากจากคนที่ได้ยินคำตอบ

“ปืดโห่! อนิจจังอนิจจา ไม่ดูสังขารเลยหนอ จะไปทำอะไรได้”

“เอาออกงานวัดนะสิ ถึงจะพอหากินได้”

เสียงหัวเราะพร้อมคำเยาะเย้ยอ้ออึ้ง หัวโต ๆ นั้นยิ้มรับ ไม่มีท่าทาง
โกรธตอบ

“ลุงจำ ลุงนายเรืออยู่ไหน ลุงนายเรือเขาอนุญาตแม่หนูแล้ว”

นายสำเภาเบิกตาโพลง เด็กที่แม่มาขอให้นำไปด้วยคือไอ้หัวโตนี่นะ
หรือ ตายแล้วจะทำอย่างไรดี รับปากนางไปแล้วด้วย นายสำเภาหันรีหันขวาง
นึกตำหนิตัวเองที่ไม่รอบคอบ น่าจะถามเสียก่อน

“เออวะ เป็นอย่างไรก็เป็นกัน” เห็นตาแจ้ว ๆ มีความมุ่งมั่นแล้วนึก
สงสารจึงยอมให้ขึ้นเรือไปด้วย

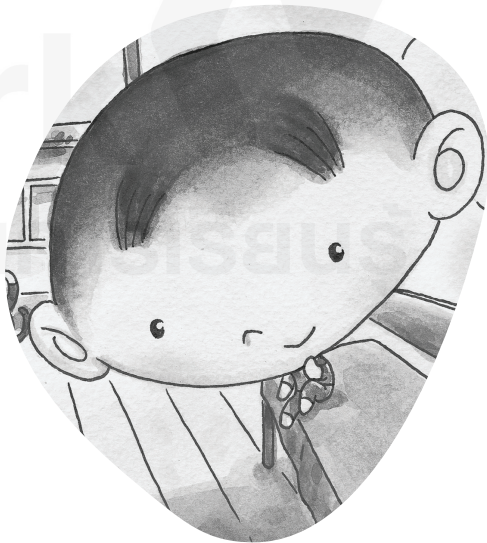
“ไป ไป ขึ้นเรือไป แล้วแต่บุญแต่กรรมก็แล้วกันนะเอ็ง”

ข้อหล้อก้มลงกราบงาม ๆ กับพื้น ด้วยความสำนึกบุญคุณ นึกถึงคำที่
แม่เคยสอนไว้ว่า “นักปราชญ์ฮ้ายให้หมอบให้คัลาน คนพาลดีให้หนีสิบโยชน์”

คนที่เป็นนักปราชญ์นั้นต่อให้พูดจาไม่เพราะและท่าทางนากลักก็ให้อ่อนน้อมเข้าหา แต่หากไปพบคนพาล หน้าตาดี ทำใจดี พูดหวานก็ให้หลีกเลี่ยงให้ห่างไกล

นายสำเภามีลักษณะตรงกับที่แม่สอน
ข้อหล้อจึงไม่รู้สึกลัวนายสำเภาและคนเรือที่มองตนอย่างขบขัน
สักวันหนึ่ง ทุกคนจะต้องเปลี่ยนความคิด
เด็กอย่างข้อหล้อจะทำเป็นตัวอย่างไรดี

ในไม่ช้า สำเภาก็ออกจากท่าแล่นล่องไปในน้ำโขงอันไหลเชี่ยวและขุ่น เหมือนกับใจของนางจันที่ขุ่นหมกมุ่นตรอมใจกับการจากไปของลูกข้อหล้อ

ใจประสงค์สร้างกลางดงกว่าท่ง ใจชี้ค้ำกลางบ้านกว่าดง

(ถ้าใจมุ่งมัน แม้จะอยู่กลางป่ากลางดงก็อยู่เหมือนกลางทุ่งโล่ง
ถ้าใจเกียจคร้าน แม้จะอยู่กลางบ้านก็ลำบากเหมือนอยู่ในดง)

หลายวันต่อมา เรือสำเภาก็ล่องมาถึงเกาะแห่งหนึ่งกลางแม่น้ำโขง เป็นเกาะที่ไม่ใหญ่นัก แต่มีที่ดินกว้าง มีหาดทรายขาวสะอาดอยู่ด้านหลังของ เกาะ ข้อหล้อเห็นว่าเป็นทำเลที่ดี ก็เกิดชอบใจ

“ลุงจำ เกาะนี้ชัยภูมิดีนัก ด้วยว่าน้ำโขงแยกออกเป็นสอง ไม่เชี่ยว ไม่แรง อีกทั้งมีหาดทรายขาวสะอาด หนอยากสำรวจหาทำเลไว้ทำกิน ขอลุง ช่วยจอดเรือปล่อยหนูลงที่เกาะนี้เถิด”

“โอ๊ย จะไปอยู่ได้อย่างไร ตัวคนเดียวนี่นะ” พวกคนเรือพากันคัดค้าน ตั้งแต่นั้นเรือมาด้วยกัน คนในเรือสำเภาก็รักใคร่ ตอนแรกมาก็ขบขัน ต่อมาก็เอ็นดู เพราะบักข้อหล้อคนนี้ขยันเหลือเกิน ช่วยปัดกวาดเช็ดถู ไม่นิ่งดูตาย

“เกาะแก่งแม่น้ำโขงเหล่านี้ เป็นที่พำนักของพญานาคมีอิทธิฤทธิ์มาก
หลาย เจ้าจะอยู่ได้หรือ” นายสำเภากลถาม

“บ่เป็นหยิ่งดอก หนูบ่ยาน ช่วยส่งหนูให้ถึงเกาะเกาะจะลุงจ่า” หัวโต ๆ
ทำตาคะพริบเชิงประจบ

นายสำเภาเห็นว่าจะห้ามไว้ก็ไม่ฟัง จึงส่งช้อหล่อไว้ที่ชายหาด
“โชคดีเด้อ” พวกกันอวยชัยให้พรก่อนเรือจะแล่นต่อไป
บัดนี้ช้อหล่อเคืองคว้างอยู่ตัวคนเดียว อดคิดถึงแม่ไม่ได้ เจียบก็เจียบ
เหงาก็เหงา

แต่ก็คิดหึกใจว่าอย่างไรก็คงได้พบกัน

สองสามวันต่อมา ช้อหล่อจึงนำเมล็ดพันธุ์แดงโมเมล็ดผักแพงที่เก็บได้
จากป่ามาปลูก หมั่นรดน้ำพรนดิน

ไม่นานนัก เถาแดงโมก็เลื้อยทอดไปรอบเกาะ ออกลูกดกสะพรั่งริมฝั่ง
น้ำโขง ลูกโต ๆ เต็มไปหมด ด้วยฤทธิ์ของพระอินทร์จึงบันดาลให้เหล่าแดงโม
มีผลเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม ผิวมันจนหนอนที่ไตไซ้ต้องร่วงหล่นลงทุกตัวไป
แดงโมผลสี่เหลี่ยมสวยงามราวกับหมอนขิดของพระอินทร์ ดึงดูดให้แก้ง กวาง
ช้างป่าต่างพากันมากิน ท้าวช้อหล่อเห็นสัตว์ป่ามากิน ก็ไม่ว่าอะไร กับดัก
ไม่ต้องใช้ รั้วไม่ต้องทำ คิดว่าทำทานเอาบุญ

วันหนึ่ง ธิดาทิ้งสองของพญานาคว่ายน้ำออกมาจากแม่น้ำมูล พวกมันว่ายน้ำออกมาถึงหาดทรายตรงไร่แดงโมของข้อหล้อ เมื่อมาเห็นแดงโมผลสี่เหลี่ยมงามราวกับหมอนขิดจึงชวนกันเก็บกินอย่างเอร็ดอร่อย ข้อหล้อแลเห็นเข้าก็ร้องถามว่า

“นี่อย่างไรกัน หน้าไม่อาย มาเก็บแดงโมกิน ขอเจ้าของเขาแล้วหรือยัง”

“เมื่อก่อนนี้ไม่เห็นใครมาทำอะไรทำสวนอยู่ที่เกาะนี้เลย พี่อายุมาจากไหน จึงมาทำไร่อยู่ที่นี่” ลูกสาวพญานาคถาม

“ฉันเป็นพ่อค้าลงสำเภามาเรื่อย ๆ มาเห็นเกาะแห่งนี้จึงดงามนัก ก็เลยลงแะแต่เพียงผู้เดียว หักร้าง ถางพงทำไร่แดงโมอย่างที่เห็นนี้แหละ” ข้อหล้อเล่าให้ลูกสาวพญานาคฟัง

“ข้อยทั้งสองไม่รู้ว่าเป็นของพี่อายุจริง ๆ ขอข้อยกับน้องกินแก้กระหายน้ำหน่อยเถิด แล้วข้อยจะทดแทนใช้หนี้ให้ภายหลัง” ลูกสาวพญานาคพูดแล้วก็ดำน้ำหายไป

“เก็บกินตามสบายเถิด” ข้อหล้ออนุญาต การแบ่งแดงโมให้ผู้อื่นทำให้ใจมีความสุข ที่ได้ทำบุญทำทาน ช่วยดับกระหายแก่นางทั้งสอง

ลูกสาวพญานาคคนที่ชื่อสีดาจัน คนน้องชื่อมัทศริกา ว่ายน้ำทวนน้ำจากเกาะกลางน้ำโขงไปยังคำชะโนด วังพญานาค อันเป็นสถานที่อยู่ของท้าวศรีสุทโธนาคนผู้บิดา

สถานที่อยู่ของพญานาคเป็นเกาะบนดิน มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่ตรงกลาง เป็นทางเชื่อมโลกมนุษย์และวังบาดาล แวดล้อมด้วยต้นชะโนดสูงใหญ่ราวสิบศอก เป็นไม้ครั้งบรรพกาล บดบึงแสงตะวันจนสิ้น ให้ร่มเงาร่มเย็นแก่ผืนดินดำชุ่มน้ำ

เมื่อถึงวังพญานาค นางทั้งสองก็ตรงไปเข้าเฝ้า เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้
บิดาฟัง

“พ่อจ๋า วันนี้ลูกไปเที่ยวบนโลกมนุษย์ ตรงหาดทรายที่เคยไปอาบน้ำเล่น
ได้ไปเห็นแดงโมผลสี่เหลี่ยมคือหมอนชิตออกลูกมากมายเป็นที่ประหลาดใจนัก
เลยเก็บกิน เจ้าของไรแดงเขาหาว่าลูกขโมยของเขากิน เจ้าของไรแดงผู้นี้แปลก
กว่ามนุษย์ทั้งปวง มีแต่หัวช้อหล่อ ไม่มีตัว มีแขนขาน้อย ๆ ท้าวช้อหล่อผู้นี้จะ
จับลูกฐานไปปลักแดงโมหมอนชิตของเขา ลูกจึงได้ขอชีวิตไว้และสัญญาว่าจะ
ตอบแทนบุญคุณของเขา ลูกใคร่ขอทองคำแท่งจากพ่อ เพื่อจะเอาไปทดแทน
บุญคุณค่าแดงโม พ่อจะเห็นเป็นประการใด ถ้าไม่ให้ลูกก็เกรงว่าบาปจะติดตัว
ลูกไปในภายหน้า” นางเติมแต่งเรื่อง

ท้าวศรีสุทโธพญานาคผู้ถือสัจจะ
ได้ฟังดังนั้นก็ประทานทองคำแปดสิบล้านให้
ลูกสาวนำไปให้ท้าวช้อหล่อตามสัญญา

เที่ยวทางบ่สุดเส้น อย่าถอยหลังให้เขาเหยียบ ตายขอให้ตายหน้าหุ่น เขาจั่งย่องว่าหาญ

(เดินทางให้ตลอดอย่าถอยหลังให้เขาเหยียบ

ถ้าจะตาย ขอให้ไปตายข้างหน้าโน้น คนเขาจั่งจะยกย่องว่ากล้าหาญ)

สามเดือนต่อมา นายเรือสำเภาเดินเรือผ่านมายังเกาะดอนกลางแม่น้ำโขง เห็นไร่แดงผลดกก็ดีใจรู้ทันที่ว่าเป็นฝีมือของใคร จึงแวะรับทำว้อหล่อขึ้นเรือ ทำว้อหล่อให้แดงโมสีเหลี่ยมและปักแพงนานาเป็นเสียบึงแก่นายสำเภาและลูกเรือ นายสำเภาก็มอบข้าวของเครื่องใช้ตอบแทน ทุกคนทั้งประหลาดใจทั้งดีใจ ที่ช้อหล่อทำได้สำเร็จ นายสำเภาถึงกับเอ่ยปากชมเชยให้ลูกน้องดูเป็นตัวอย่าง

“บักช้อหล่อนี้ มีความตั้งใจจริง มีความพากเพียร พวกเจ้าดูไว้ ต่อไปจะเป็นคนใหญ่คนโต เพราะเฟิ่นเป็นคนมีบุญ ภาษิตบ้านเราสอนกันมานานมานานแล้วว้า

“บุญมีได้เป็นนายให้เขาฟัง คันทว่าบุญปพร้อมแสนสิดินกะเปล่าตาย
 คองแต่บุญมาค้ำ บ่ทำการมันบ่แม่น
 คองแต่บุญส่งให้มันสิได้ฮ่อมได้ คือตั้งเฮามีเข้าบ่เอากินมันบ่อิม
 มีลาบคันทบ่เอาเข้าค้อยทางทอ้งบ่หอนเต็ม”
 (คนมีบุญยอมได้เป็นนายเป็นที่ฟังของผู้อื่น
 ผู้ไม่มีบุญแม้จะดิ้นรนปานใดก็เปล่าประโยชน์
 แต่การรอคอยให้บุญมาค้ำจนยอมไม่ถูกต้อง
 เราต้องลงมือทำเอง ดุจดั่งมีข้าวแต่ไม่กินจะอิมได้อย่างไร
 มีลาบแต่ไม่เอาปั้นข้าวไปจิ้มตักขึ้นมาไหนทอ้งจะอิม)

เมื่อถึงหมู่บ้านจันทาคาม นางจันรู้ข่าวว่าเรือสำเภามาถึงก็รีบวิ่งมาริม
 น้ำโขงเพื่อมาต้อนรับลูก

“ข้อหล้อ ข้อหล้อของแม่เอ๊ย พระอินทร์คงได้ฟังคำภาวนาของแม่ จึง
 ให้ลมพัดเรือสำเภามาสู่ออกแม่แต่โดยเร็ว”

ข้อหล้อเดินลงจากไม้ที่พาดเรืออย่างสง่า คนเรือกุกีจอกแบกข้าวของ
 เดินตามมาส่งต่างก็รำลាក់

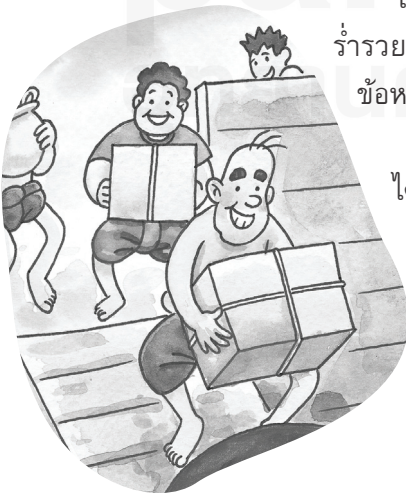
“ไปดีเด้อ บักข้อหล้อ” ต่างอวยชัยให้พร

“แม่จ๋า ลูกไม่เพียงนำตัวกลับมาบ้าน ลูกยัง
 ำรวยกกลับมา มีทองแปดสิบล้านมาให้แม่ด้วย”

ข้อหล้อกระซิบกระซาบเมื่อถึงเรือน

“จริงหรือ เจ้าได้มาอย่างไร เจ้าบ
 ได้ลัก บ่ได้โกงใครมานะ” นางระวาง

“ถึงจะมีทองเป็นล้าน หากได้มา
 อย่างไม่ดีไม่งาม แม่ก็ไม่อยากได้นะลูก”
 เมื่อนางได้ฟังเรื่องราวทั้งหมดจากลูก
 นางจันก็ชมว่า

“โอ แม่นี้แสนชื่นใจ ด้วยความมานะ ความกล้าหาญ ความขยันขันแข็ง
ของลูก เทพเทวาก็อวยชัยให้พรให้ลูกแม่มีความสำเร็จ”

สองแม่ลูกจึงมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น ไม่ต้องอยู่เรือนหลังน้อยอีกต่อไป

ท้าวข้อหล้อปลุกเรือนไม้หลังใหม่ ทั้งยังนำทองที่ได้ไปขายเป็นทุนเลี้ยง
วัวควาย ทำสวนหมาก สวนพริก ปลูกบ่อน้ำบ่อปลา ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
ทองคำที่เหลือ ท้าวข้อหล้อก็เก็บหอมรอมริบไว้เป็นทุน จนเป็นที่เล้าลือกันทั้ง
หมู่บ้านจินทาคามว่า สองแม่ลูกนี้ขยันหมั่นเพียรจนได้ดีมีสุข

ได้เมียผู้ดี ปานได้แก้วคุณล่าง

ได้เมียผู้ช่าง ปานได้แก้วคุณเชือน

(มีเมียดีเหมือนได้ดวงแก้วมาเชิดชูตน

ได้เมียเป็นช่างฝีมือเหมือนได้แก้วมาเชิดชูเรือน)

วันเวลาผ่านไป

ท้าวข้อหล้ออายุได้สิบหกปี เป็นหนุ่มน้อยหน้าตาคนสัน

แม้ว่ารูปร่างจะไม่เหมือนคนทั่วไปแต่ใช้จะไร้หญิงที่แหวะเวียนกันมาหา เพราะมีข่าวลือทั่วไปว่าท้าวข้อหล้อมีเงินมีทองเก็บ มีไร่นาสาโท ต่างก็พากันมา เยี่ยมเยียนถึงเรือนท้าวข้อหล้อ หวังจะชนะใจได้เป็นภรรยา เพื่อจะหาทาง ปอกลอกในภายหลัง

นางจันเห็นสาวแต่ละนางแล้วได้แต่ส่ายหน้า เป็นห่วงลูกชาย จึงสั่งสอน ลูกว่า

“ลูกแม่ หญิงผู้ดีเขาไม่ไปเกี่ยวผู้บ่าวก่อนดอกนะ นางเหล่านั้นมาหา เจ้า เพื่อหมายปองทรัพย์สมบัติ หากเจ้าไร้ซึ่งทรัพย์แล้ว เห็นที่นางเหล่านี้ จะไม่มีวันพูดกับเจ้า ลูกจงอย่าเร่งร้อนหาคู่ครองเลย จงใช้เวลาค้นหากุลสตรี เกิดนะลูกแม่”

ครั้งนั้น พระเจ้าพรหมทัตผู้ครองนครหลวง มีพระจิตาอยู่สามองค์ นื่องนุชสุดท้วง มีชื่อว่า คันธมาลา

ความงามของพระจิตาทั้งสามเลื่องลือไปทั่วพระนครราวกับกลิ่นหอม ของดอกจำปา ท้าวข้อหล้อรู้ข่าวก็คิดอยากได้นางเป็นคู่ครอง จึงอ้อนวอนขอให้ นางจันไปสวามิภักดิ์มาให้นั้น แต่นางจันไม่เห็นด้วยกับความคิดของลูกชาย

“นี่ลูกจะทะเลาะทะยานมากไปแล้ว ผู้เฒ่าผู้แก่เคยสอนว่า

นาบ่สมเข้า	เสาเฮือนบ่สมชื่อ
มือบ่สมสาดเห็น	จิวเกวียนบ่สมแอก
ตาแฮกบ่สมไก่อัดัม	งมเลี้ยงกะบักิน
คำบ่สมสร้อย	พลอยนิลบ่สมสี
ผมบั้นหยีบ่สมดวงดอกไม้	แสนสิเอ้กะบ่คือ

หมายความว่าของสองสิ่งหรือของคู่กันนั้น เช่น นากับข้าว เสาเรือน กับชื่อ ต้นกกกับเสื่อ วิวเกวียนกับแอก ตาแฮกกับไก่อัดัม ทองคำกับ สายสร้อย พลอยนิลมีสีไม่สมเป็นพลอยนิล ผมเกล้ากับดอกไม้ที่นำมาประดับ ถ้าบ่พอดีพอสมกัน นำมารวมกันเข้า ทำอย่างไรก็ไม่งามนะลูก รู้ตัวหรือเปล่าว่า ลูกนะมีรูปไม่เหมือนคนอื่น ๆ เขา มีแต่หัวข้อหล้อจะไปขอลูกสาวเจ้าเหนือหัว ได้อย่างไร แม่ไม่กล้าดอก”

“โอ้ แม่ไม่สงสารลูกหรืออย่างไร ไซ้ว่าเราจะไร้เงินทองคำสินสอด แม่ไป ขอให้ลูกเถิดนะ” ท้าวข้อหล้อจะยั้งจะยอให้แม่ไปสวามิภักดิ์

นางจันทนลูกอ้อนวอนไม่ไหว จำต้องแต่งตัวงาม ๆ เข้าไปในเมืองหลวง เพื่อไปสวามิภักดิ์ผู้ดงาม เมื่ออำมาตย์นำเรื่องขึ้นกราบทูลให้พระเจ้าพรหมทัต ทรงทราบ ก็ทรงพระสรวลแล้วตรัสว่า

“ก็ไม่ขัดข้องอะไร มีข้อแม้ว่า ใครต้องการจะแต่งงานกับลูกสาวเรา จะต้องสร้างสะพานเงินสะพานทองจากบ้านเจ้าป่าวมาจนถึงวังของเรา เมื่อทำดั่งนั้นได้ก็ตกลง”

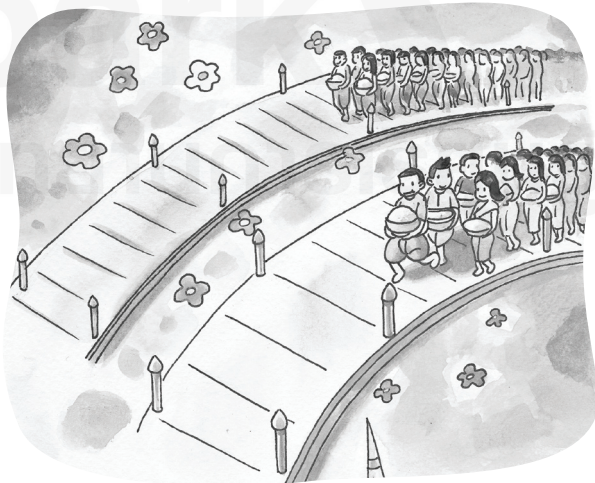
นางจันจึงรีบกลับบ้านมาแจ้งให้ลูกฟัง

“แม่ว่าบุญของเราไม่ถึงดอก จะเอาทองเอาเงินที่ไหนมาสร้างสะพาน ตั้งแต่บ้านเราไปถึงพระราชวังได้ มีทองคำสักพันเกวียนก็ไม่พอสร้าง”

“แม่อย่าตกใจไปเลย ถ้าบุญไม่พอก็แล้วไป ถ้าบุญมีสะพานทองสะพานเงินก็จะมาหาเราเอง”

ท้าวข้อหล้อพูดปลอบใจแม่

คืนนั้น ท้าวข้อหล้อได้ตั้งจิตอธิษฐานขอให้พระอินทร์บนฟ้าช่วยเนรมิตสะพานทองสะพานเงินให้ตนด้วย พระอินทร์จึงมีเทวบัญชาให้พระวิศวกรลงไปสร้างสะพานให้เสร็จในคืนนั้น ทันที

ครั้นรุ่งเช้า พระเจ้าพรหมทัตพร้อมด้วยพระธิดาทั้งสามตื่นบรรทม ก็แลเห็นสะพานทองสะพานเงินทอดมายังพระราชวัง พระเจ้าพรหมทัตจึงตรัสกับธิดาทั้งสามว่า ท้าวข้อหล่อจากบ้านจันทาคามเขามาสู่ขอ ใครจะเต็มใจแต่งงานกับเขาบ้าง พี่สาวทั้งสองต่างแสดงท่าที่รังเกียจ ปฏิเสธไม่ขอเป็นคู่กับคนที่มิแต่หัว ส่วนนางคันธมาลาห้องสุดท้าย กราบทูลว่า

“แล้วแต่พระบิดาจะเห็นควร เมื่อทรงลั่นวาจาแล้ว ก็จะขอตามพระทัยทุกประการ”

พระเจ้าพรหมทัตได้ทรงฟังเช่นนั้นก็โล่งใจ ไม่ต้องกังวลว่าจะเสียคำพูด จึงมีรับสั่งให้จัดขบวนแห่ไปรับท้าวข้อหล่อเข้ามาในพระนคร เพื่อจัดพิธีอภิเษกสมรสต่อไป

ท้าวข้อหล่อเดินทางตามขบวนแห่มาถึงพระนครหลวง ชาวเมืองพากันมามุงดูว่าที่พระราชบุตรเขย เมื่อเห็นว่าท้าวข้อหล้อมีแต่หัว ไม่มีลำตัวแขนขา ก็ต่างพากันตกใจ ลือกันไปทั่วว่าเป็นตัวประหลาด บางคนตกใจปิดบ้านปิดช่องหนี เมื่อมาถึงวังหลวง บรรดาเสนาขุนนางในวังต่างพากันตกใจ ก้มหน้าไม่กล้ามอง

พระเจ้าพรหมทัตแม้แสนจะตกใจและเสียใจแทนลูกสาว แต่ก็จำใจต้องจัดพิธีแต่งงานให้ มีการเชิญหมอขวัญมาทำพิธีผูกข้อต่อแขนให้คู่บ่าวสาว เสียงหมอขวัญสวดให้พรว่า

“...ให้เจ้าตั้งหน้าต่อหน้าแต่ความดี
ความสุขมีเพียงพอบ่อ้อย
แลงคำค้อยอยู่สวัสดิ์ ก็ข้าเทอญ...”

ท้าวข้อหล่อนั่งอมยิ้มรับคำพร ตรงข้ามกับนางคันธมาลาที่เอาแต่นั่งเงียบปลงตากับอนาคตของตน

หญิงชูป้าย ครองวัตรนางาม ชายรูปทราหมณ์ ปัญญาสูง

(หญิงชี้เห่ จะงามอยู่กับการครองตัว
ชายรูปชั้ว จะรุ่งอยู่ที่ปัญญา)

ตั้งแต่แต่งงานอยู่กินกับท้าวช้อหล่อมาเป็นเวลาหลายเดือน
นางคันธมาลา ก็หม่นหมองลง แม้จะมีความสุขกายเพราะท้าวช้อหล่อ
รักใคร่นาง ดูแลอย่างดี มดมิให้ไต่ ไรมิให้ตอม แต่นางก็แสนอึดอัด เพราะสามี
เป็นที่ชอบชิบนิทาหยามหมิ่นของชาวเมือง

ครั้นถึงเดือนสี่ พระเจ้าพรหมทัตชวนไปเที่ยวสวนหลวง นางคันธมาลา
ก็ยิ่งเศร้าใจ เพราะสามีของนางมีแต่หัว จะขึ้นนั่งช้างเหมือนคนอื่นก็ไม่ได้ ท้าว
ช้อหล่อเห็นนางเศร้าโศก ก็ปลอบโยนว่า

“อย่าเสียอกเสียใจไปเลย ธรรมดาทองคำนั้นไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานที่
เช่นใด ก็คงสุกปลั่งไม่มัวหมอง น่องก็เช่นกัน นารีรูปงามใจงามเช่นน่อง ถึงแม้
จะแต่งงานกับคนรูปชั้วเช่นพี่ ก็ยังคงต้องสุกใสเปล่งปลั่ง อย่ามีจิตใจขุ่นหมอง
เลย สิ่งสำคัญหาได้แลเห็นด้วยตาเปล่าไม่ แต่แลเห็นและสัมผัสได้ด้วยใจของ
น่อง พี่นี่ก็เชื่อว่า จะเป็นคนชั้วชั้วมาเกิด หากเป็นชาวสวรรค์ชั้นฟ้า พี่จะสำแดง
ความจริงให้น้องชม แต่อย่าบอกให้ใครรู้ ขอให้น้องไปเอาม้ามาให้พี่ พี่จะสำแดง
ให้ดู”

นางคันทมาลาอยากรู้ความจริงจึงไปนำมามาให้ ท้าวข้อหล้อก็กลายเป็นร่างเป็นชายรูปงามโสภา ขึ้นควมม้าเหาะลอยขึ้นไปบนท้องฟ้า ชาวเมืองชาววังรวมทั้งพระเจ้าพรหมทัต หลงคิดว่าเทวดาลงมาเยือนพระนคร จึงพากันก้มลงกราบเป็นทิวแถว

เมื่อแสดงฤทธิ์ให้ประจักษ์แล้ว ท้าวข้อหล้อก็ห้อมมากลับลงมาหานางแล้วเล่าเรื่องให้ฟังโดยตลอด เมื่อนางคันทมาลาได้ทราบความจริงก็สบายอกสบายใจขึ้นกว่าเดิม หน้าตาแจ่มใสหายหม่นหมอง จิตใจผ่องแผ้ว ทั้งสองครองเรือนกันอย่างมีความสุข แต่ชีวิตในรั้ววังของท้าวข้อหล้อกลับหาได้ปลอดภัยไม่

วันหนึ่ง

เสนาบดีผู้ใหญ่ใจพาลคนหนึ่ง มีจิตริษยาท้าวข้อหล้อคิดหาทางกำจัด ได้กราบทูลพระเจ้าพรหมทัตว่า ท้าวข้อหล้อหาใช่มนุษย์ไม่ เป็นผีเปรตที่จักทำลายบ้านเมืองให้ล่มจม ขอให้ประหารเสีย บ้านเมืองจะได้ร่มเย็นเป็นสุข พระเจ้าพรหมทัตหลงเชื่อ มีรับสั่งให้หานางคันทมาลาเข้ามาเข้าเฝ้า แล้วตรัสว่า

“ลูกรู้หรือเปล่าว่าเจ้าข้อหล้อนั้นเป็นผีร้าย มันจะทำให้เมืองหลวงของเราล่มจม อีกเจ็ดวันพ่อจะสั่งให้เฮ็ดแพ นำมันใส่แพลอยน้ำไป”

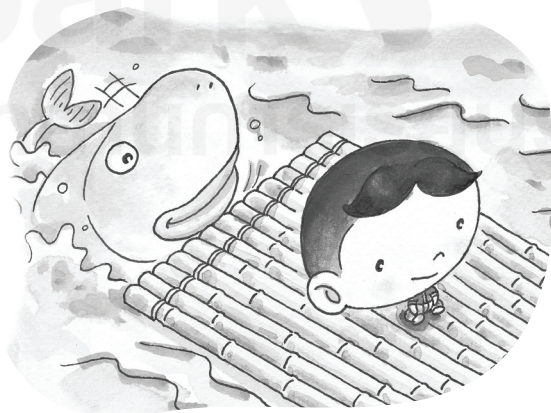
นางคันทมาลาร้องไห้ฟูมฟาย ก้มลงกราบเท้าพระบิดา ร้องขอชีวิตท้าวข้อหล้อ แต่ก็ไม่เป็นผล นางตกใจ ไม่รู้จะแก้ไขอย่างไรได้ จึงรีบกลับเรือนแจ้งเตือนเรื่องทั้งหมดแก่สามี

“อย่าเศร้าโศกเสียใจไปเลยคันทมาลา ที่เป็นคนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยคุ้มครองให้พี่พ้นภัยในครั้งนี้” ท้าวข้อหล้อปลอบภรรยา

เจ็ดวันต่อมา ทหารหลวงก็มาจับท้าวข้อหล้อไปลงแพ แพของท้าวข้อหล้อลอยไปตามน้ำโขงอันเชี่ยวกราก เหยียงแพอันทำขึ้นจากไม้ไผ่ เเซไปเซมา จมจิมจมแหล่ ท้าวข้อหล้อนั่งสงบนิ่งอยู่กลางแพ ตั้งจิตอธิษฐานถึงพระอินทร์บนสวรรค์ ฝ่ายพระอินทร์มีดาทิพย์ เห็นดังนั้น ก็สั่งให้พญาปลาบึกใหญ่ไปช่วยประคองแพของท้าวข้อหล้อ พญาปลาบึกจึงผุดขึ้นมาจากถ้ำได้ลำน้ำโขงช่วยประคองมิให้แพของท้าวข้อหล้อจมลงใต้ท้องน้ำ

“ขอบคุณมากจ๊ะ พ่อปลาบึก ช่วยพาฉันกลับนครหลวงด้วยเถิดนะพ่อ ฉันจะไม่ลืมบุญคุณพ่อเลย”

พญาปลาบึกใช้ปากดันแพทวนน้ำโขงกลับมาที่นครหลวง ชาวเมืองชาววังเห็นแพของท้าวข้อหล้อลอยทวนน้ำโขงกลับมาพร้อมกับพญาปลาใหญ่แห่งลุ่มน้ำโขง แพนั้นมาจอดนิ่งสงบอยู่ที่หน้าทำนน้ำของวังพระเจ้าพรหมทัด นับเป็นนิมิตอัศจรรย์ จึงพากันมาต้อนรับนำท้าวข้อหล้อขึ้นจากแพแห่แหนกลับมาพระนคร

เมื่อเหตุการณ์กลับตาลปัตร เสนาผู้ริษยา ยิ่งโกรธแค้น จึงใส่ความยุยง ท้าวช้อหล่ออีก

“มันต้องเป็นญาติแม่เนื้อสีน้ําสี จึงสามารถลอยทวนน้ำมาได้” พระเจ้าพรหมทัตผู้หุเบา จึงสั่งให้ไปจับตัวมาประหาร ฝ่ายพระอินทร์เมื่อเห็นว่าพระเจ้าพรหมทัตยังไม่เลิกคิดทำชั่ว ก็เสด็จเหาะลงมาปรากฏกายกลางท้องพระโรง มีประกายรัศมีสีมรกตเจิดจ้าอยู่รอบกายา เป็นที่ตื่นตาแก่เสนาอำมาตย์ข้าราชการบริวาร

“ไอ้ท้าวสักโก องค์กรอินทราเสด็จมา” เสียงพึมพำไปทั่ววัง พระเจ้าพรหมทัต น้อมมองค์ลงกราบไหว้พระอินทร์

“พรหมทัตผู้โหดเขลา วันนี้ข้ามีปัญหามาให้เจ้าตอบสี่ข้อด้วยกัน

- ข้อแรก แก่ผมหงอกแล้วกลายเป็นเด็ก ได้แก่อะไร
- ข้อสอง สิ่งสำคัญสำหรับพระเจ้าแผ่นดินคืออะไร
- ข้อสาม รสที่เลิศล้ำกว่ารสทั้งปวงคืออะไร
- และข้อสุดท้าย แจ้งโลกนี้โลกหน้าเป็นอย่างไร”

พระเจ้าพรหมทัตด้อยด้วยปัญญา ก้มหน้านิ่ง

“เจ้าตอบไม่ได้ก็ให้เจ้าเสนาข้างกายเจ้าช่วยตอบ”

เสนาผู้ริษยาทำท่าล่ำพองยิ่ง ทูลตอบว่า

“คำถามสี่ข้อนี้ง่ายนิดเดียวพระเจ้าข้า

ข้อหนึ่ง แก่ผมหงอกแล้วกลายเป็นเด็ก ก็คือ เฒ่าทารก

ข้อสอง สิ่งสำคัญสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ก็คือ อำนาจ

ข้อสาม รสที่เลิศล้ำกว่ารสทั้งปวง ก็คือ รสแห่งกามเยี่ยงชาวฟ้า

ชาวสวรรค์

ข้อสี่ แจ้งโลกนี้โลกหน้า ก็คือ การสะสมพระราชทรัพย์ให้เพิ่มพูนมิใช่ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าพะยะค่ะ”

“เจ้านี่ช่างโหดเขลายิ่งนัก” พระอินทร์ทวาดเสียงดัง เสนาผู้ริษยาตกใจ
สุดขีดจนหัวใจวายตายไปต่อหน้าชาววัง

“ภายในเจ็ดวัน ข้าจะมาทวงคำตอบ ถ้าตอบไม่ได้ ข้าจะส่งเจ้าไปลง
หม้อนรก”

แล้วพระอินทร์ก็หายตัวไป

พระเจ้าพรหมทัดตกใจมาก ไม่รู้จะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร สั่งให้
ประกาศหาผู้มีปัญญามาแก้ปัญหา ใครแก้ปัญหาได้จะให้ครองพระนคร แต่ก็
ไม่มีใครอาสา ท้าวพระราชวังจึงมีแต่ความกังวล

ครั้นถึงวันกำหนดนัด พระอินทร์เสด็จลงมาประทับกลางห้องพระโรง
นางคันธมาลาอุ้มท้าวข้อหล้อมาเข้าเฝ้าพระบิดา

“อ้ายข้อหล้อ สามีลูกขออาสาแก้ปัญหานี้”

ท้าวข้อหล้อทำความเคารพพระอินทร์และพระเจ้าพรหมทัดก่อนที่จะ
ตอบว่า

“ปัญหาข้อที่หนึ่ง แก้แล้วผมหงอกกลายเป็นเด็ก หมายถึง คนแก่ที่ไม่มี
ศีลธรรม ขาดสติไร้เหตุผลก็เหมือนกับเด็กน้อยไร้เดียงสา ไม่รู้อะไรดีอะไรชั่ว

ปัญหาข้อที่สอง สิ่งสำคัญสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คือ การรักษา
พระเกียรติยศ พระเจ้าแผ่นดินที่ไม่รักษาเกียรติ หรือไม่มีเกียรติก็ไม่สมควรเป็น
ผู้นำของผู้คน

ปัญหาข้อที่สาม รสที่เลิศล้ำยิ่งกว่ารสอื่นใด คือ รสพระธรรม

ส่วนปัญหาข้อที่สี่ แฉงโลกนี้โลกหน้า หมายถึง การบำเพ็ญศีลภาวนา
ทำบุญทำทาน ซึ่งจะช่วยให้จิตและกายผ่องแผ้วทั้งโลกนี้และโลกหน้า”

“เจ้าฉลาดมากเทพบุตรพานทอง เจ้าได้เห็นแล้วว่า การมีรูปงามเพียงอย่างเดียวแต่ไร้ปัญญาก็หาประโยชน์อะไรมิได้ ถึงเวลาแล้วที่เจ้าจะคืนร่างเดิม ผู้คนจะได้เลิกดูถูกดูหมิ่นเจ้า เพราะมนุษย์นั้นโง่เขลา ชอบตัดสินคนเท่าที่ตาพาเห็น” พระอินทร์อวยชัยให้พร แล้วก็เสด็จกลับสวรรค์ไป

ส่วนท้าวช้อหล่อยกกลับคืนร่างเดิมเป็นชายหนุ่มรูปงามและได้ครองเมืองแทนพระเจ้าพรหมทัต

park

อุทยานการเรียนรู้

ภาคผนวก

TK
park

อุทยานการเรียนรู้

อธิบายศัพท์

กะทอ	เครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ มีลักษณะทรงสูง
กะว่า	ก็ว่า ก็เห็นเป็น
กุ่ม	พอคุ่ม
ขบ	กัด
ข้อหล้อ	ตัวเล็ก ๆ ข้อเดียว
ซัดร้าน	ซี้เกียด
ซื่อ	ไม้เครื่องบนสำหรับยึดเสาด้านขวาง
เข้า	เข้า
คณิง	คิด ไคร่ครวญ
คำ	ทองคำ
บ่แล้ว	ไม่หยุด ย้ำคิดย้ำทำ
ย่าวลง	หยดเป็นทาง ไหลลง
คอง	คอย
คูน	สิริมงคล
จั่ง	จึง
แจ่มเจ้า บาท้าว	(คำเดียวกันแต่เล่นคำ) ลูกรัก
ช่าง	ช่าง
ด่าน	แดน เขต
ด้าวด่านดง	ป่ารกชัฏ
ตาแฮก	ผีประจำนา
ตูปต่อเล่า	ซานเรือนที่ต่อออกมาข้างยั้งข้าว
ท่ง	ท่ง
เที่ยว	เดินท่องเที่ยว
เที่ยว	เดินทาง
นอนสา	นอนเสีย (สา เป็นสร้อยคำ)
นำจ่อง	ผูกพัน ตามไป ไม่สิ้นสุด

บ่คือ	ไม่งาม ไม่เหมาะ
บ่แม่น	ไม่ถูกต้อง
เปล่าตาย	เปล่าประโยชน์
ผื่อ	ต้นกกชนิดสามเหลี่ยม
พุ้น	โน้น
เพ็ง	พื้งพา
เพิ่น	ท่าน
แพง	มีคุณค่ายิ่ง
มิ่ง	มิ่งขวัญ
ย่อง	ยกย่อง
เล่า	ยุ่งช้า
แลน	ตะกวด
สมโต	ตามอัธภาพ
สาด	เสื่อ
หยี	ยับยู่ยี่
หล้า	ลูกคนสุดท้อง
เหียน	สั้น
เอ้	ประดับตกแต่ง
อู่	เปลเด็ก
แอก	ไม้วางขวางบนคอวัวหรือควายใช้ไถนา
แอ้วอ้อน, แอ้ววอน	ร้องงอแง อ้อนวอน อยากได้ อยากมี
ฮ้องฮ้ำให้	ร้องฟูมฟาย น้ำตาไหลพราก
ฮ่อมใต้	อย่างไร
ฮ้าง	เก่า จวนจะพัง
ฮ้าย	ชี้เหรุ่ ร้าย
ฮุ่ง	รุ่ง
เฮียน	เรียน
เฮือน	เรือน

เกร็ดน่ารู้

อักษรตัวธรรมหรืออักษรธรรมอีสาน

เป็นอักษรที่ใช้อยู่ในกลุ่มชนบริเวณลุ่มน้ำโขงตั้งแต่โบราณและแพร่ไปยังกลุ่มไทยลื้อในสิบสองจุไทยด้วย จากศิลาจารึกในภาคอีสานและอาณาจักรล้านช้างพบว่า อักษรตัวธรรมปรากฏในศิลาจารึกครั้งแรกในสมัยพระเจ้าราชแสนไทย จารึกเก่าที่สุดที่เป็นอักษรตัวธรรมลงไว้เมื่อปีพ.ศ. 2003 คือจารึกฐานพระพุทธรูป อยู่ที่วัดสี่สะเกต เมืองเวียงจันทน์ ส่วนจารึกลงบนแผ่นศิลาที่เป็นอักษรตัวธรรมเก่าที่สุดคือ จารึกวัดบ้านสังคโลก ลงไว้เมื่อปีพ.ศ. 2070

อักษรตัวธรรมนี้นำมาใช้ในอาณาจักรล้านช้างอย่างแพร่หลาย ภายหลังได้เข้ามายังภาคอีสานของประเทศไทย จึงพบเอกสารโบราณต่างๆ มากมาย ในภาคอีสานยุคก่อนที่จดบันทึกด้วยอักษรตัวธรรม โดยเฉพาะเอกสารด้านพุทธศาสนา ได้แก่ พระคัมภีร์อรุทธกถา ชาดก และตำราวิชาการ

ภาคอีสานและอาณาจักรล้านช้างได้ตกเป็นของไทยในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อปีพ.ศ. 2322 ส่วนภาคอีสานนั้นได้รวมเข้าเป็นดินแดนประเทศไทยอย่างจริงจังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จากนั้นอักษรตัวธรรมหรือตัวอักษรธรรมอีสานก็เสื่อมความนิยมลง เนื่องจากรัชกาลที่ 5 ได้ให้ข้าราชการหัวเมืองอีสานเรียนภาษาไทยและตัวอักษรไทย อีกทั้งยังจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือไทยในทุกหัวเมือง โดยเฉพาะมณฑลลาวกลาง (นครราชสีมา) มณฑลลาวพวน (อุดรธานี) และมณฑลลาวกาว (อุบลราชธานี) และมีการประกาศให้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการนับแต่ปีพ.ศ. 2464 เป็นต้นมา

ตัวเลขในอักษรธรรมอีสานมี 10 รูป ดังนี้

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

(เรียบเรียงจากหนังสือวรรณกรรมอีสาน โดย ตรีชัช ปุณโณทก

และหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นไทย โดย กตัญญู ชูชื่น)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง

ที่ชุมชนบ้านเชียงเมื่อ 5,000 กว่าปีที่แล้ว เมื่อมีคนตาย ญาติพี่น้องจะนำเครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องประดับขนาดเล็กบรรจุลงในภาชนะดินเผาเขียนสี หรือบางครั้งก็เป็นภาชนะดินเผาเขียนสีเปล่าๆ วางไว้กับศพ โดยวางไว้บริเวณใดก็ได้ ทั้งเหนือหัวผู้ตาย ปลายเท้า หรือด้านข้าง แล้วแต่แบบแผนพิธีการของหมู่บ้านนั้นๆ

พิธีการดังกล่าวเกิดจากคติความเชื่อเกี่ยวกับความตายของชุมชนบ้านเชียงที่ว่า ผู้ตายนั้นยังไม่ตายจริง หากเปลี่ยนสภาพไปสู่อีกสถานะที่ศักดิ์สิทธิ์กว่า ดังนั้นญาติพี่น้องจึงต้องจัดเตรียมภาชนะ เครื่องใช้ต่างๆ ทั้งที่เป็นของส่วนตัวของผู้ตายและส่วนที่ควรได้เพิ่มขึ้นติดตัวไปด้วย นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่าผู้ตายยังไม่ตาย หากกลับฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง จะได้มีเครื่องใช้ไม่สอยไว้ทำมาหากิน

ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนเครื่องปั้นดินเผาเขียนสีของบ้านเชียง ได้แก่ ลายเส้นโค้ง ลายก้นขวดและลายก้นหอย ลายเรขาคณิต ลายดอกไม้ ลายรูปสัตว์ และลายอื่นๆ เช่น ลายเส้นขนาน ลายสามเหลี่ยมซ้อน เป็นต้น

(เรียบเรียงจากหนังสือบ้านเชียง โดย สุจิตต์ วงษ์เทศ)

ที่มาของปก การออกแบบหน้าปกของหนังสือชุดนี้ได้นำลวดลายการเขียนสีบนภาชนะดินเผาของบ้านเชียงมาดัดแปลงและตัดทอน เพื่อให้เกิดความสวยงามและเหมาะสมกับปกหนังสือ

ประวัติย่อผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ สุกัญญา สุขฉายา (ชามพู)
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านคติชนวิทยาและวรรณคดีท้องถิ่น

มีผลงานมากมายทั้งในรูปแบบหนังสืองานวิจัย บทความวิชาการ บทความสารคดี อาทิ

หนังสือชื่อ

- เพลงพื้นบ้านศึกษา
โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ
- ข้าวขวัญของแผ่นดิน
มูลนิธิข้าวไทยฯ 2547
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง 15 เล่ม
มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ 2542

งานวิจัยเรื่อง

- การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง : การปรับปรนในชีวิตไทยสมัยใหม่
สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไทย :
สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิธีกรรมและวิถีชีวิตของชาวสวนคลองบางระมาด ธนบุรี
ฯลฯ

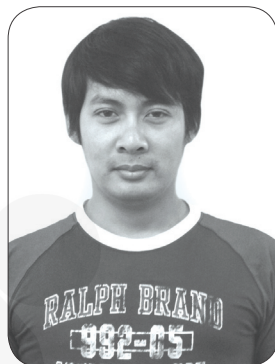
ประวัติย่อผู้วาดภาพประกอบ

เดชาชาติ เทียนเสมอ

รางวัลที่ได้รับ

- รางวัลชมเชยในการประกวดหนังสือดีเด่น ปี พ.ศ. 2544 ประเภทหนังสือสารคดีสำหรับเด็กเล็กอายุ 6-11 ปี เรื่อง "พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3"
- ทำงานด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างพฤติกรรมรักการอ่านในเด็ก ครอบครัว และชุมชน
- รางวัลชมเชย การประกวดหนังสือดีเด่น เซเวนบุ๊ค อวอร์ดส ประจำปี พ.ศ. 2546-2547 ประเภทนิยายภาพ (การ์ตูน) เรื่อง "พันท้ายนรสิงห์"

TK
park
อุทยานการเรียนรู้

เปิดโลกกว้างแห่งการเรียนรู้ บนรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค เป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) เน้นการถ่ายทอดบทเรียนการจัดการการเรียนรู้ ภายใต้บริบทวัฒนธรรมและความสนใจที่สอดคล้องกันของคนในท้องถิ่น เพื่อกระจายโอกาสให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

โครงการนิทานพื้นบ้าน 4 ภาค เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาค โดยจัดทำเนื้อหาสาระในรูปแบบที่เด็กและเยาวชนสนใจ ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นความเป็นตัวของตัวเอง ได้รับรู้ถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าในท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาและสืบทอดมรดกวัฒนธรรมแห่งนิทานพื้นบ้าน

หนังสือชุดนิทานพื้นบ้าน 4 ภาค ประกอบด้วยนิทานภาพสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี และวรรณกรรมสำหรับเยาวชนอายุ 9 ปีขึ้นไป สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ดำเนินการจัดพิมพ์แล้วเสร็จ และกระจายเผยแพร่ทั่วประเทศแล้ว ดังนี้

นิทานภาพภาคใต้ จำนวน 6 เรื่อง

จากรอกีตอ

เมืองน่ายู่ที่หนูรัก

ไก่โงมู้ง

เปาะแซเตาะกับชามะ

ไข่น้อยกับแพะน้อย
ในวันฮารีรายอ

ชิงอ : เจ้าป่าผู้กล้าหาญ

วรรณกรรมเยาวชนภาคใต้ จำนวน 6 เรื่อง

ข้าไก่

พระเศวตสุทธชาธาร

รายขอมนแ

จาโต : เล่ห์กลบนกระดาน

วัดถ้ำคูหาภิมุข

แดนคนธรรพ์

นิทานภาพภาคเหนือ จำนวน 5 เรื่อง

ห้าสหายปราบยักษ์

เชียงใหม่เมืองบุญ

เพลงละอ่อน

พี่จ๋อ ไก่ผู้พิชิตพระอาทิตย์

ดาววิไถน้อย

วรรณกรรมเยาวชนภาคเหนือ จำนวน 7 เรื่อง

ผู้เฒ่าเล่าไว้

กำพร้า บัวทอง

จันตะคาด

สุวรรณเมฆะกับหมาขนค้ำ

นิทานของอู๊ย

อ้อมล้อมตอมค้ำ

ฝีม้าบ่อง

นิทานภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 เรื่อง

ช้างดี๊ด

อีเก็ง...เดือนดาว

เมืองมหาสารคาม

เสียวอ๊ก เสียวแพง

อีตลีบสอง

วรรณกรรมเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 เรื่อง

ผีสืบพื้ม

ผจญภัยเมืองฟ้าแดด

สินไซ

ตำนานขลุ่ยนางอ้ว

อภินิหารบาดาลนคร

เรื่องเล่าเจ้ากำพรั

ท้าวซ้อหล้อ

นอนสานล้าซื้อหล้อลูกแม่
อย่าได้ฮ้องอ่ำไห้ในด้าวด่านตง
ฝูงเสื่อฮ้ายกลางคืนมันเหี่ยว
มันชิบแจ่มเจ้าบาท้าวให้เล่านอน
นอนสานล้าสายตาลูกมิ่ง
แมคนิงบ่แล้วหน้าตาฮ้อยยาวลง
นอนสานล้านอนฮ้อยสายป่อ
นอนกะทอยฮ้างสมโตบ่มีพ่อ
นอนตบต่อเส้าสมเจ้าพ่อบ่มี
นอนสานล้าซื้อหล้อลูกแม่
อย่าได้มัวแ้วฮ้อนนอนแล้วอย่าแ้วฮอน....

ชุดวรรณกรรมเยาวชนพื้นบ้าน
สำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 9 ปี ขึ้นไป

978-974-287-803-0

9 789742 878030